

Jordbruksforhandlingene 2023 – innspill fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Fakta om jordbruket i Gamle Oppland (fylkesmannen 2016) Bare til orientering

- Landets nest største jordbruksfylke målt i areal
- Landets nest største fylke av produksjon av reinkjøtt(tamrein)
- Landets største seterfylke og flest dyr på utmarksbeite
- Landets tredje største mjølkefylke
- Østre Toten er landets største grønnsakskommune
- Samlet verdiskapning i landbruket 4 mrd
- Fordeling av jordbruksareal: Grovfor 79%, korn 19%, potet/grønnsaker/bær 2%.

1. Økt inntekt – tetting av inntektsgap – konkret plan for opptrapping

Dette må være prioritet en to og tre i år. Inntektene må beregnes på reelle tall. Økte kostnader til innsatsfaktorer og renter har ført til vi kan se langt etter tettingen av inntektsgapet som ble lovet i jordbruksforhandlingene 2023. Vi har regnet på to melkebruk, ett med kvote på 120 tonn og ett med kvote på nesten 300 tonn. Med gjeld og renteøkning og de forutsetninger vi har satt for 2023 kommer begge ut med en til dels betydelig inntektsnedgang i 2023 i forhold til 2021. For bruket med stor produksjon, og betydelig gjeld etter utbygging, er situasjonen prekær og kritisk. Inntektene må økes for alle produksjoner og alle bruksstørrelser, men vi mener inntektene må økes mest for de som ligger lågest i årsverksinntekt fra før. **Forhandlingsresultatet må inneholde en tidfestet og konkret plan for inntektsopptrapping**

2. Kriseplan for saueneæringa

3.

Utmarksressursene, bondens gull er svært viktig for norsk matproduksjon, og er bærekraftig i et miljø og klimaperspektiv. Nedlagte bruk og færre dyr på beite er en trussel for kulturlandskapet og det biologiske mangfoldet med et variert dyre og planteliv. For saueneæringa blinker det nå røde varselamper for store deler av regionen, og det er svært viktig at næringa må sikrest i jordbruksavtalen. Med lavets inntekt pr årsverk, med høy gjennomsnittsalder, liten interesse for rekruttering, store og økende utfordringer med bruk og tap av utmarkbeite, så er **saueneæringa nå i fritt fall**. Gamle Oppland er landets største utmarksbeitefylke og i 2022 ble det sluppet 225230 sau/lam. En reduksjon av sau/lam på nær 29500 siden 2018 . Av tidligere erfaring vet vi at i områder der bestandsmål og ynglinger av rovdyr er prioritert, blir utmarksbeitene mer eller mindre tømt for dyr. Dette ser vi et eksempel på i Nord Gudbrandsdal som har store tap til jerv, derpå statens utkjøpsordninger for å få avviklet eller lagt om næringa. I tillegg er det store utfordringer og økende konflikter med arealpolitikken og nedbygging av gode beiteområder til fritidsformål der beitenæringa tas lite hensyn til. Det er nå viktig å få styrka saueneæringa raskt for å hindre at flere legger ned. Mange bruk er allerede har avviklet, og flere står for tur. Derfor må inntektsgapet tettes.

Det må til en mer restriktiv rovdyrpolitikk slik at vi får regulert ned til et bestandsmål slik at det er mulig å drive utmarksbeite i hele regionen.

Vi trenger tydelige statlige og regionale retningslinjer for å styre ytterligere nedbygging av beiteareal og natur.

1 årsverk med sau tilsvarende 125 vfs må ha en økning på minst kr. 100000 kr.

Eget driftstilskudd må innføres etter modell fra mjølkeproduksjonen .

Vi ser for oss et driftstilskudd på f.eks kr 50 000, som oppnås ved passering 50 vfs. Brukere med under 50 vfs får kr 10 000 pr 10 vfs. Fra nr 10. 10-19 vfs kr 10 000, 20-29 vfs, kr 20 000, 30-39 vfs kr 30 000, 40-49 vfs , kr 40 000

Styrking av beitetilskuddene, med særlig vekt på utmarkstilskuddet.

Husdyrtilskudd etter pyramidemodellen.

Øke husdyrtilskuddet på bevaringsverdige raser.

Prisløypa for lam må endres slik at hovedtyngda av lammene oppnår bedre pris. Dette for å for å hente ut maksimal produksjon på beite/grovfor og redusert kraftforforbruk. Nedtak av avregningsprisen ikke før i uke 43.

Tilskudd til norsk ull økes.

Dyrevelferdprogram sau:

Fra slutten av 2023 er det planlagt å starte opp dvp på sau. Her må det innføres ett ekstra tilskudd på kr.5000,- pr produsent for å kompensere for ekstra kostnader.

Produksjonsregulering av sau/lam: Her må det på plass gode reguleringsverktøy, og en statlig regulering må skje i samarbeid med saueneæringa som må være en sentral part.

Kommentar til produksjonsregulering:

Vi har tro at å innføre pyramidemodellen med tanke på tilskudd kan føre til at det ikke blir så lønnsomt å ha flere hundre vfs og kan dermed bidra til en viss produksjonsregulering. Mange av de som satset høyt har nå landet på jorda igjen og redusert betraktelig. Slik sett så kan en «skumme toppen» som kan bidra til at vi får en får en mer stabil og levedyktig næring. Ellers så har vi ingen fasit, men en form for produksjonsregulering må på plass. Vår største bekymring er hvordan forhindre videre avvikling på de som allerede er etablert og/eller at besetninger blir halvert og går over til innmarksbeite.

Investeringsstilskudd: Ved prioritering av investeringsstøtte må gårdens egne ressurser som beite og areal legges til grunn, og ikke stilles krav til produksjonsøkning.

Ammegeit:

Ammegeit er foreløpig relativt liten i nasjonal målestokk, men antallet er økende. Den har stor betydning for den enkelte produsent, og må nå sidestilles med sau i utmåling av produksjonstilskudd. Tilskuddssatsene i dag er lik, men betingelsene for å telle ammegeit og sau er ulik. Det er nå på høy tid å rette opp denne skjevheten å ta dette inn i jordbruksoppgjøret.

Vi tar med det innspill fra en av våre medlemmer med denne produksjonen;

Det gjelder hvordan ammegeit og sau defineres ulikt i jordbruksavtalen, og dermed også i søknaden om tilskudd når det gjelder antall dyr. Definisjoner står på s. 24. i jordbruksavtalen 2020/2021.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/ea041f8e28be41b2b61e22119b0d079e/jordbruksavtale-2020-2021.pdf>

I praksis vil det si at alle påsett som ikke har kjea før telledato 1. mars, ikke kan føres opp i søknaden hvis du har geiter. Hvis du derimot har sau kan du føre opp alle som er født foregående år, uavhengig om de har fått lam. De fleste ammegeitprodusenter vil jeg anta har kjeing etter 1. mars...

Beløpet man får i tilskudd pr. dyr er likt for ammegeit og sau så det er er veldig merkelig (og urettferdig...) at denne definisjonen skal være ulik. Det er ikke mulig å fremskynde kjeing til før 1. mars så for oss i år innebærer det at vi mister tilskudd for 16 dyr, det utgjør over 1/3 av den vinterfora besetningen vår. Dette er altså dyr som skal få kje, men dessverre ca. en og en halv måned etter telledato.

Mjølkegeit:

Husdyrtilskuddet for de første dyrene og driftstilskuddet må styrkes.

4. Kriseplan for mjølkeproduksjonen

Antall mjølkeprodusenter er under det som trengs for å opprettholde en produksjon og landbruk over hele landet. Vi har ikke en produsent å miste. Det aller viktigste også i denne produksjonen er å styrke økonomien for alle bruksstørrelser. Slik det er nå jobber de som har fulgt rådene om utvidelse, kvote og jordleie nesten livet av seg. Uten mulighet til å særlig ferie, fritid og familieliv. Vi kan ikke oppfordre produsenter til å ta opp milliongjeld for å bygge om til lausdrift uten at det er en produksjonsøkonomi i botn. Så lenge denne ikke finnes mener vi **at kravet om lausdrift må endres slik at det bare gjelder ved nybygg**. Det finnes fortsatt mange oppegående båsfjøs i god stand. Kombinert med mye beitebruk, seterdrift osv vil disse gi like god dyrevelferd som lausdriftsfjøs. Kravet om sjukebinger må tilpasses slik at det er lett å tilpasse seg. Kravet til mosjon for båskyr i vinterhalvåret må frafalles og heller sette krav til lengre periode med beite om sommeren. Disse kravene som gjelder fra 2024 vil garantert føre til ytterligere frafall av produsenter.

Litt utdyping om mjølk og storfe:

Norsk landbruk har fått to store krav: alle kyr skal vera i lausdriftfjos innan 2034 og vi skal på same tidspunkt auke sjølbergingsgraden frå 40 til 50 %. For å få til dette må vi ha alle gardsbruk som er i drift i dag med vidare og helst få nye med. Gardane må i større grad drivast etter ressursgrunnlaget på garden og ha god utnytting av utmarksbeite. Vi bør også tilstrebe høgare grovforandel. Dette vil samla sett gje noko lågare avdrått. Auka andel økologisk og fokus på jordhelse er også visjonar i landbrukspolitikken. Skal vi etterkoma dette vil konsekvensen vera mindre bruk av kunstgjødsel og fokus på lettare utstyr. Eit landbruk med noko lågare avlingar og som i mindre grad er rusta for leigejord og store avstandar.

Vi er ikkje usamde i at ei velfungerande lausdriftfjos har god dyrevelferd. Men det er ikkje berre dette som avgjer kor godt syra har det. Viss den som eig fjøset stadig må jage auka produksjon og omsetning for å klare seg økonomisk kan dette få negative konsekvensar for dyrevelferda. Store

drifseiningar gir mindre rom for å bruke beite og utmark. Ein bonde med færre dyr, lågare gjeldsgrad og større overskot både økonomisk og mentalt gir meire rom for oppfølging av enkeltdyr og bruk av utmarka.

Eit forbod mot ku i bås fjøs vil redusere norsk sjølforsyning i ei tid dette er vitigare enn nokon gong. Vi blir enda meir avhengige av å få maten frå andre land der dyrevelferda ikkje nødvendigvis er betre enn i eit velstelt, norsk bås fjøs.

Viss vi skal ha landbruk over heile landet må vi behalde alle som driv i dag og helst rekruttere nye inn i næringa. Med dagens rammevilkår er det umogleg å klare både lausdriftkravet og måla om auka sjølberging og bærekraft.

Oppland Bonde - og Småbrukarlag meiner kravet om lausdrift berre skal gjelde ved nybygg. Kravet om fødebingar og antal veker på beite må tilpassast det enkelte bruk slik at det sikrar god dyrevelferd. Dette kan sikrast gjennom DVP. Vi kan ikkje innføre krav som gjer at bønder som har investert og fått tilskot til å bygge om ikkje tilfredstiller krava og må avvikle. Forbetringar må kome over tid i takt med naturleg oppgradering.

Det er ingen som er så opptatt av god dyrevelferd som den som lever av og med dyr. Viss økonomien tillet det og fordelane viser seg å vera tilstrekkeleg store vil lausdrift og andre dyrevelferdskrav bli innfridd over tid.

Styrking av økonomi: Det må bli en kombinasjon av markedspriser og budsjettmidler. Når det gjelder melk mener vi at målprisen bør økes minst ei krone, samtidig som det vedtas en videre opptrapping de kommende årene. I tillegg bør husdyrtilskudd økes betydelig for de første intervallene. Også driftstilskudd.

Men vi møter på en utfordring med at vi kan nå taket på gul støtte i wto-systemet, og da må vi mene noe om hva som skal fjernes fra målprissystemet. F.eks å fjerne kvalitetsbetaling på melk fra målpris og ha kun fast ordinær kvalitet innenfor målpris. Redusert volum på melk og korn vil frigjøre noe på gul støtte.

Driftstilskudd ligger innunder blå støtte og der ligger det ikke inne samme begrensning.

Miljøtilskudd ligger på grønn og der er det ingen begrensning, derfor viktig å få teigbasert fortest mulig men må bli rettferdig. Kan være noen med gras i sone 5 som taper på det, men må da kompenseres på andre måter.

Beitetilskudd er også grønn, så rom for mer økning her.

Økonomien i ammeku er av de dårligste.

Her bør det komme mer på driftstilskudd, men vi synes modellen bør være mer lik som på melk, slik at det ikke stimulerer til 40 kyr. Men mye bør tas i markedet.

Også er vi veldig for tilskudd til kastrater, kanskje i kombinasjon med utmarksbeite tilskudd.

Korn:

Kornpris bør økes videre.

Prisnedskrivning av norsk korn bør begrenses.

Prisen på norske protein og oljvekster bør økes betydelig, på dette kan nedskrivning gjerne økes.

Det bør innføres en betydelig avgift på importert soya og raps.

Prisnedskrivning på importert karbohydrat råvare bør fjernes og aldri innføres igjen.

Driftstilskudd og arealtilskudd kan kompensere for dem som blir rammet av høyere kraftforpriser, i kombinasjon med markedspriser.

Avslutningsvis vil vi understreke at vi ikke for enhver pris må bli enige med BL om et felleskrav hvis det ikke inneholder nok av vår politikk. Da er det bedre å fronte i media at vi har andre løsninger.